

DONES, LLIURES I ROGES, SEMPRE EN EL RECORD, SEMPRE AMB VOSALTRES!

Rapades, ultratjades, violades, assassinades, humiliades, més sempre van portar avant a les seues famílies i van mantindre viu el record de totes les víctimes del feixisme franquista, a la seua memòria...

Després de segles d'opressió patriarcal i masclista, després de centenars de dècades de lluita pels drets de la dona, amb l'arribada de la 2a República al nostre país l'abril de 1931, semblava que s'obria el temps a la igualtat, a la justícia social en l'àmbit del gènere, semblava que arribava el moment històric en què els drets de l'ésser humà deixarien de discriminar per raó de sexe.

La dona, amb algunes llibertats conquerides enfront del poder masculí, va començar a fer passos, xicotets passos, més tots ells encaminats a crear una societat justa, igualitària i NO sexista. El dret al vot, al divorci, a l'ocupació i treball igual i digne, a la seua independència de l'home, **van anar construint, en la societat de 1931 a 1936**, un espai perquè la veu i l'acció de la dona fóra escoltada i respectada, tal com ocorria en molts altres països, on les lluites de les dones creixien socialment.

Dones republicanes rapades per els falangistes i obligades a fer la salutació feixista. A resaltar que al vertex craneal, s'ha deixat un mechó de pel, per fer burla (Montilla)

Tot es va veure truncat un 18 de juliol de 1936, amb el colp d'estat dels militars, reaccionaris, església i els grups feixistes, com a falange, requetés i tradicionalistes, que va donar pas a un conflicte armat contra el poble i la dictadura fins a 1975, amb la mort del maleït dictador. Segons avançava l'ocupació de les forces colpistes, milers de dones van ser detingudes, afusellades, obligades al desterrament i a l'exili; per ser republicanes, **qualificades, més enllà d'allò polític, com a deixalles socials, malaltes mentals, perilloses i depravades morals**.

Les presons de dones no bastaven per al seu objectiu de regeneració social i recuperació del que en llenguatge franquista deien **raça hispana**; ni bastava la llei, ni l'escola, ni les parròquies i el seu control doctrinal. Tampoc bastava la premsa i ràdio del Moviment, ni la Secció Femenina, ni la Guàrdia Civil. **Calia sotmetre tota la seua vida, els seus cossos i activitats per a complir amb el "sagrat deure" del lloc de la dona**, retornar-les, sota control, a la llar, a la criança, a la dependència paterna o marital, per a donar fills a la pàtria i el deure sagrat de la maternitat.

I a tal fi, va nàixer el **Patronat de Protecció a la Dona**, institució repressiva i franquista, creada en 1941, dins del Ministeri de Justícia, amb centres de reclusió i internament i regentat generalment per ordres religioses que podien tancar a dones joves per a redimir a les 'desviades' –segons ells– i les que es trobaven "**caigudes o en risc de caure**", com es deia en aquell temps.

S'estructurava en una Junta Nacional, la presidenta d'honor de la qual era l'esposa de Franco, Carmen Polo, i en cinquanta juntes de caràcter provincial. El Patronat, que va convertir els seus centres en presons morals, va sobreviure a la Constitució i fins i tot a l'arribada del PSOE al govern. La invisibilitat de tanta repressió va fer possible que haguèrem d'esperar definitivament fins a 1985 per a desaparèixer, després de la constitució dels governs autonòmics.

Ja en 1937, Antonio Vallejo-Nágera, conegut com "**el Mengele espanyol**", en el seu llibre *Eugenesia de la Hispanidad y Regeneración de la Raza brama el següent*: "*En les dones té insignificant importància l'impuls intern, sent fàcil a la dona romandre verge de cos i d'espirit durant molt de temps, si les influències externes no infringeixen la virginitat (...) és l'amor el que la impulsa en més del 60 per 100 dels casos a entregar-se a l'home, experimentant quasi sempre repugnància per l'entrega, i sense sentir cap necessitat de satisfer el seu apetit genèsic*".

És evident que el feixisme franquista tenia planificat tot el referent a la vida i al món de la dona, construir un model de societat a partir de la repressió i control de les dones, sotmetre-les al desterrament a la llar, sota la tutela de l'home i el nacionalcatolicisme, i el **Patronat de Protecció a la Dona** va ser bàsic en les polítiques d'internament per a dones d'entre 15 i 25 anys, basat en el control de les idees i, sobretot, de la sexualitat, del cos femení. Es va perseguir, denunciar i anul·lar qualsevol manifestació de la sexualitat de les dones. **Casta, pura i submisa, aquest era el seu lloc**.

Molta documentació del Patronat va ser destruïda per a esborrar petjades de tal atrocitat, més com a dades de **1965**, la xifra total d'internes va ascendir, –d'acord amb les dades aportades per la historiadora C. Guillén– **fins a 41.335 dones**, ingressades en un sol any, com a exemple, Madrid (10.070), Barcelona (2.746) i Còrdova (1.890).

A més d'aquestes tàctiques inhumanes i antisocials, hi **existien altres brutallitats d'agressió i violència contra la dona, com l'extermini físic i assassinat, la violació, habitualment per falangistes del mateix poble, el rapat en dates assenyalades com Divendres Sant i d'altres, el desterrament i l'ofegament econòmic i familiar.**

Prudencia la catalana, Antonia la planchadora, Pureza y Antonia Gutiérrez, exposades i humiliades en foto (Oropesa, Toledo).

A la dona se li privava del cabell per a ferir-les en allò més profund de la seua feminitat. La pràctica del rapat era sotmetre-la a un càstig exemplar, per "roges" i per alliberades, era buscar una "deformació monstruosa" que poguera servir per a exhibir-les, per a mostrar que la República havia intentat convertir les dones en una cosa antinatural. Escarni públic a un model de dona, activa i lliure, que el feixisme rebutjava. Per a ells, la dona era un "segon sexe" únicament apte per a la reproducció, les labors de la llar i les oracions a l'església, – només cal recordar que fins als anys 70 una dona casada no podia obrir un compte corrent al seu nom en un banc.

La nova Llei de Memòria Històrica i Democràtica ha d'abordar la tasca de documentar aquests fets i reparar, per Veritat i Justícia, tots els tràgics fets esdevinguts, portar-los als llibres de text, perquè les generacions vinents coneguen la negra època de més de 40 anys al nostre país, i perquè no torne a repetir-se, mai més.

A Estefania Julve Borraja (Cantavieja, 6/11/1901), la meua àvia rapada, vídua del milicià Martín Mormeneo Rillo (Cantavieja 22/9/1900) i mare de Laura Mormeneo Julve (Cantavieja, 31/1/1936), les meues arrels mater-nes.

Salut,

Joan Pinyana Mormeneo, Almassora- Castelló, novembre 2021

Bibliografia:

Joly M. *Las violencias sexuadas de la guerra civil española: paradigmas para una lectura cultural del conflicto* (Historia Social, núm. 61, 2008)

Díaz Jiménez L. *La represión franquista contra la mujer: las rapadas*. <http://www.eco-republicano.es/2014/04/la-represion-franquista-contra-la-mujer.html>

González Duro E. *Las rapadas. El franquismo contra la mujer*. Ed siglo XXI. Madrid, 2012

Pascual AM. *La memoria de las rapadas del franquismo*. Entreviu 26-11-2010 <http://www.interviu.es/reportajes/articulos/la-memoria-de-las-rapadas-del-franquismo>

“El precio de la militancia femenina: acción política y represión”

En: Egidio León A, Fernández Asperilla A. (eds.), *Ciudadanas, militantes, feministas. Mujer y compromiso político en el siglo XX*. Madrid, Eneida, 2011, pp. 47-74.

Y, tú ¿que te creías?, roja. Blog *Las merindades en la memoria*.

<https://lasmerindadesenlamemoria.wordpress.com/2013/03/06/que-te-creias-roja/>